

מבוא

ברוך אשר שם חלקנו בין מזכי הרבים, ובין מציבי גבול אלמנה - כאשר זיכנו בחסדיו המרובים ית"ש, להתעסק בקדשים, לההדיר ולשכלל מחדש את ספר המוסר הוותיק **"מנוחה וקדושה"**, מפרי קולמוסו של הגאון המופלג **מוה"ר ישראל איסר'ל זצ"ל** מפוניבז' שבליטא, מתלמידיו וממעתיקי שמועתו של עמוד הדור ועמוד הישיבות, **רבינו חיים מוואלז'ין** זיע"א.

והנה דורות רבים הלכו ונתחנכו לאורו, בפרט בארצות ליטא ובהיכלי הישיבות הקדושות, שקבעו הצורבים חק לימודם בדברי הספר הזה, והשתעשעו באמרי המתוקים, ובדברי ההדרכה והעצה השזורים לרוב בין דפי הספר. צא ולמד, שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, כמה לגיונות של מבקשי ה' ואוהבי מוסר, נולדו ועיצבו את דמותם והשקפתם על פי ההדרכה הכתובה בו. **זקני הדור מעידים**, כי הספר הזה היה לו מקום ראשון ומכובד בארון הספרים בבתי ישראל לפזוריהם, ונערים ואף מבוגרים רגילים היו לשתות בצמא את דבריו המטיפים טללי תחיה, ומעוררים מתרדמת הזמן, עד שהם מביאים אכן את האדם לידי **"מנוחה וקדושה"** בהאי עלמא.

ואף שהקנקן החדש הזה מלא ישן נושן, שכן רבינו המחבר העלה את דבריו החוצבים עלי גליון לפני יותר ממאה וחמשים שנה, ומדבר לכאורה אל בני דורו, אשר רוחות רעות ומתחדשות החשיכו את אורות הקדושה, ועמעמו את מוחות בני הנעורים, והציבו בפניהם ספקות ומבוכות ונסיונות חדשים לבקרים, כרוח הזמן ההיא. כך שאליהם הפנה רבינו את דבריו ואמריו, כשהוא מבקש להעמיד לדור יסודות

אמונה טהורה, להשפיע עליהם מעיינות אהבת תורה, להלהיב אותם בתבערת עבודת התפילה והדבקות בהשי"ת.

אכן זאת התורה לא תהא מוחלפת, כי דברי התורה חיים וקיימים לעד, וקנין הנצח הזה לא פג טעמו ולא נס ליחו, אף בדור היתום ובצוק העתים שלנו. שהלא כך טבעם מאז ומעולם של דברי תורה היוצאים מפי גדולי הדורות, שהם מתוקים לדורם, ובד בבד הם נופת צופים לדורות הבאים אחריהם. כך שאותה המטרה הקדושה ששם לו רבינו רבי ישראל איסר זיע"א, להלהיט את נפש הנוער באהבת תורה ובדבקות ה', לעצב לו דרך הנותנת ליהודי "מנוחה" מחד גיסא לכל מבוכי הנפש, ו"קדושה" מאידך גיסא בכל פנימיות הנפש, על פי הדרך המסורה אשר קיבלה מרבותיו זיע"א. הנה ככל החזיון הזה, אנו נוכחים לראות שוב בדורנו, כשנתמוטט מוסדי ארץ, ודברים שהיו פשוטים לפני דור, כבר נדרשים לחיזוק תמידי היום. ובפרט במרכז חיינו הרוחניים.

הלא גם דורנו אנו, עם הנסיונות וההרגלים החדשים ההולכים ומשתנים מיום אל יום, והנה אנחנו הולכים ומתרחקים לכאורה מן הזמנים הקדומים מרחק שנות אור, מהתקופות הזוהרות שהיהודי הפשוט והענק גם יחד, היו משתוקקים ומתלהטים באהבת תורה, ובתפילה בוערת. ועדיין מי מאיתנו הנשארים לפליטה, שנשאר לו זיק של קדושה בפנימיות נפשו, אינו רוצה למצוא את הדרך המשלבת "מנוחה - וקדושה" גם יחד. וזאת אשר בא רבינו להראות לנו ולהורות לנו, זה הדרך תלכו בה ותצליחו.

עתה בדורות האחרונים, ידוע מגדולי התורה שהיו מעידים ומהללים ספרא דנן, שהוא רב תועלת לכל המבקשים לעלות על דרך האמת, וכידוע, ממרנא בעל הקהילות יעקב זיע"א, שהיה מעודד להדפיס את הספר למען בני דורנו. וכן גדולי הדור שליט"א החיים עמנו היום לאוי"ט, מזרזים ומדרבנים את המוציאים לאור, להתעסק במלאכת הקודש, ולתת מנוחה וקדושה לעם מבקשי רצונו יתברך.

מחבר הספר

רבינו ישראל איסר חיבר את ספרו בהיותו זקן, וכבר נודע כמופלא בגאונות וביראת אלקים, ודבריו היו נשמעים ועושים רושם, שכן היה מרואי פניו ומשומעי לקחו של רבינו אור העולם רבי חיים מוואלז'ין, ואף זכה לשמש אותו מקרוב בצעירותו בשחרית ימיו. בערוב ימיו כינס את גליונותיו ופרסם את ספרו.

הספר נדפס לראשונה בוילנא בשנת תרכ"ד, כשעל דף השער נדפס: **'שם המחבר פלאי, ומתוקן ומלובן ע"י ישראל איסרל מפאניוועז'.** ומפני כן יש ששיערו כי המחבר הוא רבי חיים מוואלז'ין בעצמו, אך ברור מהעיון בהסכמות ובהקדמה של הספר, כי המחבר הוא אכן תלמיד הקרוב של רבי חיים וממעתיקי שמועתו, אבל הדברים נאספו ונכתבו בעצמו. וכנראה שבנוסח השער בא לרמוז, כי עיקר מגמתו הוא לתקן וללבן את הדברים ששמע מפי רבותיו, שכן הוא דולה ומשקה מנהר דעה היוצא מבית ה', מתורת קודש הקדשים רבינו הגר"א ז"ל.

לפרנסתו היה מתעסק מספר שנים במסחר הרוכלות, והוא בצדקתו וביושר לבבו, מגלה לנו יותר מטפח מהלך רוחו הגדולה. כך למשל תצוד עינינו בגילוי מילתא שכתב בין דבריו, כשהוא מדבר על החיוב להגות בתורה, גם כשנצרך לצאת למלאכתו ולפרנסתו, וכמדומה שכאן חושף לנו בדרך אגב מעט ממכלול מדותיו: אהבת התורה היוקדת, ענוה המופלגת, מדת האמת עד הקצה, דבקות הגמורה ברבו רבינו חיים מוואלז'ין.

והא לך לשונו: דעו בני, שכבר נכשלתי לפרש הגמרא כפשוטה [בענין לעסוק בדרך ארץ], אחר שכבר נדבקתי היטב כדינה שתי שנים רצופות, וזכיתי אז לנועם מתיקותה, ואחר כלות שתי השנים (שעל דעת זה יצאתי מביתי בתחלת מחשבת), וחפשתי בגמרא ובכל הפוסקים, ומצאתים פה אחד אומרים לעסוק בדרך ארץ עם התורה, וכתבו סתם, ואני לא הבנתי פירושם, שדעתם גם כן כדעת הגאון רבינו חיים, כי

עדיין לא נדפס ספר 'נפש החיים', ואילו ראיתו, בודאי הייתי שומע לו, והייתי ת"ח גדול וצדיק וכו'. אולי יראה ה' בעניי, וימשיך יוצאי חלצי לשמוע את עצתי להם בספרי הלז, בגלותי להם מקום טעוטי להשמר ממנו, ולבחור בדרך האמת, וישלח להם עזרתו מקודש, ואז נגילה ונשמחה יחדיו (שער התורה ח"ב סימן כט).

רבינו נחשב ממוסרי התורה המקוריים ביותר, שכן הוא שימש את רבינו חיים מוואלז'ין, גדול תלמידיו של הגר"א מוולנא, ולפיכך מכיל הספר בקרבו הרבה שמועות ועובדות מהגר"א ז"ל, שמקורם היחיד בספר הזה. כמו"כ העמיד תלמידים והשפיע עליהם מתורתו, כמו רבינו המקובל האלקי בעל הלשם שבו ואחלמה, אשר בערוב ימיו עלה לארץ הקודש, ועוד.

וכן היה מספר הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל משמו של בעל הלשם:
פעם אחת בימי הסליחות היה מוכרח הצדיק ר' ישראל איסר'ל לישאר בכפר, לצרכי פרנסתו, ואחר שגמר עבודתו, חזר העירה לומר 'סליחות' בציבור. כשהגיע לבית הכנסת, התחיל הציבור לומר 'לך ה' הצדקה ולנו בושות הפנים', תקפתו הבושה כל כך, עד שלא היה יכול להרים ראשו כמה רגעים, וזרם של דמעות נגרו מעיניו. בגדר שאמר עזרא הסופר: 'בושתי וגם נכלמתי להרים פני'. וכל ימיו של אותו צדיק היה מתפלל, שיזכה עוד לרגעים קדושים אלה בחייו...

[וראוי לציין, מה שכתב רבינו בעצמו בחבורו (שער יחוד המעשה, סימן כד): ואומר לכם בני, מעת שזיכני ה' שלא להשיח דעתי ממקור המשחית שבלבי, הכרתי שפל מצבי בעבודת בוראי וכו', ובאמרנו הסליחות לפני ה' 'בושתי ונכלמתי להרים פני אליך' (עזרא ט, ו), יהא הלב שוה לפינו וכו'].

תורת 'מנוחה וקדושה'

כפי שכבר נאמר, ספרא דנן היה נחשב בעבר כ'ספר יסוד', בהרבה עניני השקפה והדרכה, ובהיותו נמנה בין תלמידי תלמידיו של הגר"א, אך טבעי הוא, שבעניינים הנידונים בו, נחשב כ'בר סמכא', בהצבת השקפת היהדות והתורה, בדרכו המיוחדת.

ואמנם החידוש המאיר לפני כל מעיין והוגה בדברי רבינו, אשר בניגוד להמקובל בטעות אצל הרבה 'מלומדים' ואף תופשי תורה, כי הני תלמידי דבי רב, ממשיכי דרכו של רבינו הגר"א מווילנא זצ"ל, שמו עיקר מגמתם ועניינם הרוחני רק בעולם 'המעשה' בלבד, כלומר בדקדוקי התורה וההלכה ובלמדנות התורנית, שאף היוותה את גולת הכותרת של אורחות החיים בעולם הישיבות שהתחדש בתקופה ההיא. לצד זה, ההתעסקות בדבקות הרוחנית והתעוררות קדושת הלב, לא תפסה עניין מרכזי בקרב מקהלות ה'מתנגדים', אם בכלל.

אך כל זה נראה מופרך ושגוי, כאשר אנו מעיינים בהגיגי הספר הלז, המושתת בוודאי על תורת 'נפש החיים' מבית היוצר של רבו הגדול זל"ה, והנה כמה וכמה האריך בדבריו לחדד ולהדגיש את הנקודות הללו דוקא, באומרו רבות כי דוקא התורה הנלמדת בכוונה טהורה, וברגשות קודש מתאימים, עליה נאמרו כל סגולות התורה, תוך שהוא מעורר הרבה אודות החובה להנחיל בקרבנו את קדושת הלב, האהבה והיראה יחד עם הקיום המעשי של לימוד התורה ועשיית המצוות כולן.

אמנם מפני ההרגל והשיבוש, הרי דברי רבינו הכתובים בשפה עשירה ותוססת, ומלאים בהשתפכות הנפש ובדבקות וערגה בשמי שמים, מפעימים ואף מפתיעים את הלומד בן דורנו, כשענייני המוסר ולהבת העבודה נשמעים מפי אחד מהמוסמכים ממנחילי תורת הגר"א זיע"א, ומורשתו בהשקפה ודרך החיים. מילים ומשפטים המוכרים בעיקר בשדה הספרות החסידית, מוצאים כאן מקומם שוב ושוב.

כך למשל, כותב רבינו בפרק א': "אין לנו שום דבר להאיר עינינו, לא מקדש, ולא ציץ נזר הקודש, ולא אפר פרה, ולא שום כלי קודש, אך זה לבד שני סמי רפואה השאיר ה' לנו בחסדו, **והם תורה ושבת, ועל ידם יודלק נר הנפשותינו**".

וכה כתב על 'שבת קודש': "**על ידי הנשמה היתרה המתרבה באדם, הוא יכול להיות כרואה בעיני בשר את החיבור שיש בין השי"ת ובני ישראל**". ועיין שם כיצד היא הדרך לזכות ל'נשמה יתירה', על ידי קביעת עתים לתורה, ושמירת דיני השבת, והתשוקה אליה, ואזי - "בראות שבת מלכתא היא שכינת עוזינו, תשוקתו אליה ואהבתה בלבו, גם היא תאיר פניו אליו לשכון באהליו, ולהשפיע לו מזיו כבודה".

על חג הפסח הוא כותב: "דע והבן, כי קדושת ליל פסח גדולה מאד מאד, כי בה שבר הקב"ה את כל מ"ט שערי טומאה שהיו אבותינו מוטבעים בהם, והוציאם לחרות מכל שעריה [וכו'], וכן בכל שנה ושנה נוצץ בליל פסח הקדושה הראשונה [וכו']. ומתחלה צריך להכין עצמו לישוב בשמחת מצוה ודרך חירות, שיהיו הדברים יוצאים מלבו, ועל ידי זה יכנס בלב בניו ויושרשו שורש פרי יראת השי"ת ואמונתו כל ימיהם".

ומענין לענין (שער התורה, ח"ב אות טו): היה נוהג [הגר"א ז"ל] להוציא כל איש מעליו אחר הסדר של פסח, פעם אחת התחבא שם אחד ממקורביו, שרצה לראות מה עושה הגר"א בשעה זו, וראה שהתחיל לומר שיר השירים בדביקות גדולה, ומיד יצאה נשמתו של הגר"א להדבק באלוקים, והגוף נראה כמת, עד כדי כך שהלה שהתחבא בחדר חשב אותו למתעלף, ונגד לעוררו ולהקיצו מיראתו שלא ימות".

ובהשתפך נפשו על אודות הקיום הנכון של המצוה החביבה עד מאוד - הדלקת נרות חנוכה, כמו מבקש רבינו שלא תיעשה המצוה בחטף וביבשות, אלא: "אותם שמקדימים להדליק קודם תפלת ערבית, מכל מקום רצים תיכף אחר ההדלקה למהר לביהכ"נ להתפלל. גם זה אינו נכון. הא למה זה דומה, למי שבא אצלו אורח הגון וחשוב, ונתן לו

שלום ואח"כ הניחו והלך לדרכו, הלא מדה היא בתורה ללמוד סתום מן המפורש, ומצינו שהיו עוסקים ביציאת מצרים עד שבאו תלמידיהם וכו', והלא בחנוכה ג"כ מברכים 'שעשה נסים' [וכו'], **הדין נותן להתעכב איזה זמן אחר ההדלקה, עם בני ביתו או בעצמו, להכין לבו לשמוח עם פטרונו העומד לנו בעת צרותינו, ולפחות כל זמן שהגרות דולקות".** (הקדמה לשער התורה ח"ב, בהגהה).

כמדריך וכמשפיע

מבקש רבינו לחולל מהפכות בקרב עם סגולה, להעלות רמתם הרוחנית של נערי הדור, והרבה הוא כותב בשביל המחנכים ומלמדי תשב"ר, לחזקם ולהורותם איך הדרך הראויה להקנות התורה לבני הנעורים. כאשר עיקר המגמה שהתלמידים יגדלו להיות יראי שמים ודבקים בהשי"ת. ולכן פונה הוא אל המלמדים בזה הלשון:

"כשילמדוהו חומש או מקרא, אם המלמד ירא שמים, מסביר לו מכל פרשה המוסר שבה, ברכת הצדיק והצלחתו, מגודל השגחת ה' עליו להצילו ולשומרו, כמו אברהם מנמרוד ואבימלך ופרעה, ויעקב מעשו ולבן ושכם, וסבוב יוסף מתחילתו עד סופו, וכל כהאי גוונא. וכן כשלומד העונש שהגיע לרשע עבור חטאו, להסביר לתלמידו בנחת ובסבר פנים יפות, כדי שיושרש היטב בלבו, ויהיה לו כל זה לכלי מלחמה להלחם עם היצר הרע"

הספר הזה, כפי שכבר נכתב, ידוע היה כספר יסודי לנערים מתבגרים מגיל 'בר מצוה' ואילך, בתקופה הגורלית בחייהם שבה אמורים המה להשתית את יסודות התורה למשך כל ימיהם. ואכן אריכות רבה יש לו כלפי הדרכת הנערים בני י"ג שנים, כיצד יסגלו לעצמם חיים עילאיים של "מנוחה וקדושה", וכפי שמתבטא וכותב "כאשר נער נשמר מן הבר מצוה ג' חדשים אלו בתורה וקדושה, אז יעלה ויצליח כל ימי חייו".

ואכן בענין זה מיוחד סגנונו וצורת כתיבתו של הספר, שאינו בא ברעיונות בעלמא, או בביאורי תורה בפשט ובסוד, אלא כותב את הדברים כ'מדריך' ו'משפיע' באותה הדרך המקובלת עד היום בישיבות שונות ובמקהלות ישראל, בהם מכוונים דרך את הנערים ומייעצים להם איך לכלכל את חייהם, כיצד למלא את נפשם הצמאה בדרך ה', הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשון, כמו אבא המכוון את פסיעותיו הראשונות של בנו התינוק, ומכוונו כיצד להצליח להלך נכוחה מבלי למעוד וליפול ח"ו.

רבינו מעודד את הנפשות, מחזקם שיאמינו בעצמם ובכוחם, ויהיו שמחים בחלקם, וראה זה חדש מה שהביא משם הגר"א: "דע ששמעתי בשם הגר"א, שכן גם במילי דשמיא, צריך להיות שמח בחלקו. שאף שבועדאי נכון לחמוד להיות לבו פתוח כפתחו של אולם לתורה, וגם לומר ולחמוד אימתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, מ"מ צריך להיות שמח בחלקו שזכה לתורה ולמעש"ט, כיון שעשה בכל כוחו המוטל עליו" (שער התורה, ח"ב אות כג).

כמה וכמה פעמים חוזר על התביעה התמידית ללמוד מוסר ויראה, ולתקן את דרכינו כדי שנהא נקיים, ונכיר את עצמינו, על מעלותינו ומגרעותינו, כדבר שכתב (חלק שני סימן י"ג) אחר שהאריך על רבים הטועים ומחשיבים עצמם לצדיקים, וסוברים שעושים טוב ורצון השם, אולם באמת עושים מעשי זמרי, ומסיים: "הרוצה להמנות באמת מבני א-ל חי, מחוייב ללמוד בשער 'יחוד המעשה' בחובת הלבבות, שמא גם הוא מהם או דומה להם במקצת, כי בעונותינו הרבים הדבר הזה מצוי בזמנינו".

וכיוצא בזה כתב: "כלל גדול נקוט בידך, כל איש שמעשיו נמשכים אחר הרגלו מילדותו, ואינו לומד בשימת לב ספרי מוסר המדברים על חיוב האדם בעולמו, או שכבר לומד בהם אך בלא קבלת לבו לקיים דבריהם בכל עוז, זה האיש אין בידו שום מצוה כתיקונה, וגם אינו ניצל

מענפי שום עבירה, ויש מהם הרבה שגם עיקרם אינו יודע". (שער יחוד המעשה, ח"א אות יט).

עריכת והכנת הספר

הספר כולו נערך מחדש, בניקוד ופיסוק משובח. כמו כן נפתחו ראשי-תיבות, ונוספו הרבה מראי מקומות, מתוך השקעה והקפדה רבה בעיצוב ועימוד הספר, שיהיה קילורין לעיניים.

התודה והברכה נתונה להרבנים הגאונים רבי מרדכי יפה ורבי הלל קופרמן שליט"א, אשר נתנו לנו רשות להשתמש עם 'טקסט הספר' שהוציאו לאור לפני שנים.

תודה מיוחדת לרבי הלל הי"ו, אשר היה לנו למראה עינים בשלבי עריכת הספר, לעילוי נשמת אמו הצדקנית מרת צפורה ב"ר אהרן שרגא ז"ל, ויהי רצון שתהיה למליצת יושר על בעלה הדגול הרה"ג רבי יהודה שליט"א ועל כל יוצאי חלציה.

וראה זה חדש, בעוד שבמהדורות האחרונות, הושמטו חלקים מן הספר, מטעמים שונים, הנה בהמלצת שרי התורה, מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, אשר דבריהם בפיהם על החובה להישמר עלות בהר ונגוע בקצהו, ואי לכך החזרנו במהדורה זו כל מה שהושמט, בדפוס מאיר עינים, וכך חזר הספר למתכונתו הראשונה כפי שהדפיסו רבינו זי"ע.

רבים מן הלומדים בספר הקדוש הזה, עוררו אותנו על כך שהמחבר הכניס הרבה דברים בסוגריים בגוף הספר, אשר מקשים על הלומד להבין כראוי את דבריו, מה גם שזה מפריע לרצף הקריאה, על כן בהתייעצות עם מרנן ורבנן שליט"א, הורדו הדברים הללו שבסוגריים, למטה כ'הערות' [בתוספת ציון * בתחילת ההערה].

ומאחר שהמחבר לא הביא בדרך כלל מקורות לדברים הרבים שמעתיק ומביא, וכן כל מליצותיו לא צוינו מהיכן נשאבו המליצות האלו, על כן השתדלנו עד כמה שידינו מגעת להביא את מקורות הדברים כפי השגתנו, והיכן שמצאנו לנכון להביא עוד מפרשים שביארו חלק מן הענינים, הבאנום למטה בהערות [כאשר ההערות של המוציאים לאור מופיעות ללא ציון *].

אנו תפילה, כי זכות המחבר הגדול ורבותיו נוחי עדן, יגינו בעד כל המתעסקים בקדשים, ובעד כל ההוגים בשמועותיו, ובעד כל הלומדים והמתעוררים מדבריו, שנוכל כולנו לעלות ולהתעלות בדרך העולה בית א-ל, עדי נזכה לדביקות האמיתית באור חדש על ציון תאיר, ונזכה כולנו יחד במהרה לאורו.

המו"ל
הלל קופרמן
ירושלים

מפתח השערים

שער התפילה - חלק ראשון.....כו

שער התפילה - חלק שני.....קח

שער התורה - חלק ראשון.....קסט

שער התורה - חלק שני.....רכח

שער יחוד המעשה.....שטו

חלק שני.....שעו

ליוח המפתחות

הוא הזכרת ב' או ג' גרגרים מכל סימן, להעיר את קורא הספר בסרוגין, להיות לו זה הקיצור לפתח לידע מכל סימן תוכן דבריו בהשקפה ראשונה ואיזה סימן שיבחר ימצאהו מיד.

הקדמה.....א

מביא את בעל עשרה מאמרות, פירוש הכתוב (תהלים פה, יב): "אמת מארץ תצמח" * בלא מראה הסנה לא היה אפשר למשה לקבל התורה * הסנה בה' הידיעה מלמד לנו שאפשר להגיע להופעה רוחנית לאדם קטן בתנאי שהוא מכיר את מצבו * פי' בדיקת חמץ על חמוץ מעשיו, לבדוק לאור הנר בעת שמרגיש בנפשו אור מנשמתו * כותב שעיקר מחשבתו בחבור הספר הזה לצורך זרעו ללמדם הנהגת בניהם הקטנים בלמודם עד שנת י"ג ומשם ואילך, ומזה הטעם קרא לספרו בשם מנוחה וקדושה.

פרק מיוחד מכבוד הספרים.....ז

פתיחה.....ז

מפרש הפסוק (ישעיה מח, א): "ממי יהודה יצאו" * שם יעקב גם הוא חשוב מאד והוא עיקר לדעת ר' ישמעאל * לכן התאמץ מאד להמשיך את יעקב לטומאתו * אנו יורשים את אברהם למסור נפשנו לא לעבוד עבודת כוכבים וירשנו את יצחק למות ולא לעבור מצות עשה, והפחות מישאל ירש את יעקב את מעלת שם יעקב ואת מעלת ישראל * כל אחד מישאל יכול להשיג מעלת אברהם בשלימות, אבל לא מעלת שם ישראל מיעקב, שא"א להשיג יותר ממעלת יהודה * פירוש הפסוק שמך יעקב * בשם הגר"א פירוש הפסוק (בראשית א, ל): "ירק עשב לאכלה".

שער התפילה ראשון

סימן א.....כו

ע"י שאמר ה' "ובחרת בחיים" ניתן כח לאדם לזכך נשמתו * פירוש הפסוק (בראשית מט, ב): "שמעו אל ישראל אביכם" * פירוש הגמרא (ברכות יג): ישראל עיקר * יעקב חשש כל יום שמא נתחייב בו חטאת * נשמת הבנים נמשכת מנשמת אביהם, ועל כן מוסר האב מועיל לבנים יותר ממוסרי גדולי הדור * ע"י תורה ושבית זוכין להופעת אור משובש נשמתו להשיג אמיתת ה' ותורתו, וזה נקרא נשמה יתירה, אף שהנשמה נפרדת מאתו, מ"מ אמיתת

הידיעה הלזו לא תשכח מאתו כל ימיו * פירוש הפסוק (משלי כז, יח): "נוצר תאנה יאכל פריה".

סימן ב.....כט
והשבות אל לבבך וכו', ב' דרכים כתבו הספרים, והם שְׁכַל ואמונה, וההכרה על ידי הנשמה יתירה טובה משניהם * כותב ראייה גדולה על אמיתות תורה שבכתב ושבע"פ וסתרי תורה * צורך אמונת הקבלה כשלא הגיע למעלת ההכרה שע"י הנשמה יתירה, אמנם השכלת האמונה ע"י השכל בתקופה זו מועדת להשכל בה * מעיד לבניו על מציאות ה' וקרבתו לכל עושי רצונו.

סימן ג.....לב
מה שכתב עד הנה נכלל בפסוק (שמות לא, יג): "ביני וביניכם" * ביאור פרש"י על נשמה יתירה (ביצה טז, א) * מי שיש לו כיס מלא מעות, רָאִיתָ השכל על תועלתם היא אך למותר, כן למי שהשיג נשמה יתירה אין צריך ראיות השכל על אמונת ה' ותורתו.

סימן ד.....לד
קשה לשבר מחיצת הברזל לזכות לנשמה היתירה הלזו * כותב כמה תקנות לזה, והמשיל למי שירש מאביו אוצר גדול וְהֵבֵן נתעצל לפתוחו פתחו לכנס לתוכו.

סימן ה.....לו
מראה גודל רחמי ה' מיום הכפורים שנתן לנו * כותב ג' טעמים על רבוי סעודות ערב יום הכפורים * סיבת התעוררות הבכי בברכת המזון בסעודה המפסקת, * כותב שבה' דברים מתחזקת האמונה ע"י ברכת המזון זו.

סימן ו.....לט
קצור הדברים הנ"ל שאהבת ה' ניכר אלינו מאד, והלואי שאהבתינו לו יהא אחד מאלף מאהבתו לנו.

סימן ז.....מ
מצוה ללמוד ספר מלאכי בשימת לב, ומביא כמה פסוקים שמבואר בהם אהבת ה' וחיבתו לנו.

סימן ח.....מב
מרחיב הבאור מהכתובים המובאים בסי' ז * מבאר שמי שנשמר מעבירה אף שלא נצל מחצי היצר, יכול להיות בטוח ברחמי ה'.

סימן ט.....מד
מראה פנים שהעובד לשם שכר — קצוב שכרו, והעובד שלא לשם שכר — שכרו בלי מצרים * מביא משל משר גדול שנתאכסן בעיר ע"ש (הגה"ה פירוש הפסוק "כי לעולם חסדו").

אות יט.....תב
 יציאת מרשות הטומאה, זהו נקרא יציאת מצרים באמת * כותב שע"י דבריו מלבד ללב בניו
 בענין נסי ה' בזו הלילה, מקנה בלבם יראת ה' בכל ימיהם.

אות כ.....תז
 פורים, שורות בפורים, טעמי מנהגי פורים * מה ענין דניאל לפורים * חכמתה של אסתר
 ללכוד את המן.

אות כא.....תיב
 פירוש הפסוק "כספנו במשקליו".

אות כב.....תיב
 פירוש הפסוק "מה נאמר מה נדבר ומה נצטדק".

אות כג.....תיד
 פירוש הפסוק "האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות".

השלמה.....תטז

